EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

27. jaanuar 2011 *

Kohtuasjas C-168/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Tribunale di Milano (Itaalia) 12. märtsi 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. mail 2009, menetluses

Flos SpA

versus

Semeraro Casa e Famiglia SpA,

menetluses osales:

Assoluce – Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazione,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues, kohtunikud A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Lõhmus (ettekandja) ja A. Ó Caoimh,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

kohtujurist: Y. Bot,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. aprilli 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Flos SpA, esindajad: *avvocato* G. Casucci ja *avvocato* N. Ferretti,

– Semeraro Casa e Famiglia SpA, esindajad: *avvocato* G. Floridia ja *avvocato* F. Polettini,

– Assoluce – Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazione, esindajad: *avvocato* C. Galli, *avvocato* M. Bogni ja *avvocato* C. Paschi,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,

– Euroopa Komisjon, esindajad: H. Krämer ja S. La Pergola,

olles 24. juuni 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1998. aasta direktiivi 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta (EÜT L 289, lk 28; ELT eriväljaanne 13/21, lk 120) artiklite 17 ja 19 tõlgendamist.

2 See eelotsusetaotlus on esitatud kohtuvaidluses disainvalgusteid valmistava äriühingu Flos SpA (edaspidi „Flos") ja Semeraro Casa e Famiglia SpA (edaspidi „Semeraro") vahel nende autoriõiguste rikkumise üle, mis Flosil on enda väitel Arco-nimelisele lambile.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/98/EMÜ

3 Nõukogu 29. oktoobri 1993. aasta direktiivi 93/98/EMÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaja ühtlustamine (EÜT L 290, lk 9; ELT eriväljaanne 17/01,

lk 141) põhjenduse 2 kohaselt võivad autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaega reguleerivate siseriiklike õiguste vahelised erinevused takistada kaupade vaba liikumist ja teenuste osutamise vabadust ning moonutada konkurentsi ühisturul ning seega tuleb siseturu tõrgeteta toimimiseks ühtlustada liikmesriikide õigusnormid, et sellega muuta kaitse tähtajad kogu Euroopa Liidus ühesuguseks.

4 Direktiivi artikli 1 lõige 1 näeb ette, et Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni (redigeeritud Pariisis 24. juulil 1971, 28. juulil 1979 parandatud redaktsioonis) artiklis 2 osutatud kirjandus- või kunstiteose autori õigused kehtivad autori eluajal ja 70 aastat pärast tema surma.

5 Selle direktiivi artikli 10 „Ajaline kohaldatavus" lõiked 1–3 sätestavad:

„1. Kui artikli 13 lõikes 1 osutatud kuupäeval on liikmesriigis juba alanud kaitse tähtaeg, mis on pikem kui käesoleva direktiiviga ettenähtud vastav tähtaeg, ei lühenda käesoleva direktiivi mõju kõnealust kaitse tähtaega selles liikmesriigis.

2. Käesolevas direktiivis sätestatud kaitse tähtaegu kohaldatakse kõigi teoste ja kaitstavate objektide suhtes, mis on artikli 13 lõikes 1 osutatud kuupäeval vähemalt ühes liikmesriigis kaitstud autoriõigust või sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate siseriiklike sätetega või mis vastavad [nõukogu 19. novembri 1992. aasta] direktiivi 92/100/EMÜ [rentimis- ja laenutamisõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (EÜT L 346, lk 61; ELT eriväljaanne 17/01, lk 120)] kohase kaitse kriteeriumidele.

3. Käesolev direktiiv ei piira kasutamist, mis on toimunud enne artikli 13 lõikes 1 osutatud kuupäeva. Liikmesriigid võtavad vastu eelkõige kolmandate isikute omandatud õiguste kaitseks vajalikud sätted."

6 Vastavalt direktiivi 93/98 artikli 13 lõike 1 esimesele lõigule jõustavad liikmesriigid selle direktiivi artiklite 1–11 täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 1. juulit 1995.

Direktiiv 98/71

7 Direktiivi 98/71 põhjenduste 2 ja 3 kohaselt mõjutavad liikmesriikide õigusaktidega disainilahendustele pakutava õiguskaitse erinevused otseselt disainilahendusi sisaldavate kaupade siseturu rajamist ja toimimist ning sellised erinevused võivad kahjustada konkurentsi siseturul ja seetõttu on siseturu sujuvaks toimimiseks vaja ühtlustada liikmesriikide disainilahenduste õiguskaitsega seotud õigusaktid.

8 Kõnealuse direktiivi põhjenduse 8 kohaselt „kuna autoriõiguse seadused ei ole ühtlustatud, on oluline kehtestada konkreetsest registreeritud disainilahenduse kaitse seadusest ning autoriõiguse seadusest tuleneva kaitse kumulatsiooni põhimõte, jättes samas liikmesriikidele vabaduse kehtestada autoriõiguse kaitse ulatus ning selle kaitse tingimused".

9 Selle direktiivi artikkel 12 „Disainilahenduse õigusest tulenevad õigused" sätestab:

„1. Disainilahenduse registreerimine annab selle omanikule ainuõiguse disainilahendust kasutada ning takistada kolmandat isikut seda loata kasutamast. Nimetatud kasutamiseks loetakse eelkõige kõnealust disainilahendust kasutava või seda sisaldava toote valmistamist, pakkumist, turuletoomist, importi, eksporti või kasutamist või nendel eesmärkidel säilitamist.

2. Kui liikmesriigi seaduste alusel ei olnud lõikes 1 nimetatud toiminguid võimalik enne käesoleva direktiivi järgimiseks vajalike sätete jõustumiskuupäeva vältida, ei ole lubatud kasutada disainilahenduse õigusest tulenevaid õigusi, et takistada enne kõnealust kuupäeva selliseid toiminguid alustanud isikuid neid toiminguid jätkamast."

10 Direktiivi 98/71 artikkel 17 „Suhe autoriõigusega" näeb ette:

„Liikmesriigis või selle suhtes vastavalt käesolevale direktiivile registreeritud disainilahenduse õigusega kaitstud disainilahendus on kaitsekõlblik ka asjaomase liikmesriigi autoriõiguse seaduste alusel alates kuupäevast, mil disainilahendus on loodud või mis tahes kujul fikseeritud. Iga liikmesriik määrab kindlaks nimetatud kaitse ulatuse ja tingimused, sealhulgas nõutava eristatavuse taseme."

11 Kõnealuse direktiivi artikli 19 lõike 1 esimese lõigu kohaselt pidid liikmesriigid selle direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid jõustama hiljemalt 28. oktoobril 2001.

Direktiiv 2001/29/EÜ

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) artikli 1 „Reguleerimisala" lõike 1 kohaselt käsitleb see direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste õiguskaitset siseturu piires, rõhutades eelkõige infoühiskonna aspekti.

13 Selle direktiivi artikkel 2 „Reprodutseerimisõigus" sätestab:

„Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on:

a) autoritel nende teoste osas;

[…]"

Siseriiklik õigus

14 Disainilahendused on kaitstud 25. augusti 1940. aasta kuningliku dekreediga nr 1411 tööstusdisainilahenduste patentide kohta (*Giornale ufficiale* nr 247, 21.10.1940). Selle dekreedi artikkel 5 kuni 19. aprillini 2001 kehtinud redaktsioonis sätestab:

„Dekoratiivse disainilahenduse patendiga võib kaitsta uusi disainilahendusi, mis annavad teatavatele tööstuskaupadele vormi või piirjoonte, värvide või muude elementide eripärase kombinatsiooni abil erilise dekoratiivse välimuse. Eelnimetatud disainilahenduste suhtes ei kehti autoriõigust reguleerivad sätted […]"

15 Kuni 19. aprillini 2001 kehtinud redaktsioonis 22. aprilli 1941. aasta seaduse nr 633 autoriõiguse ja selle kasutamisega seonduvate õiguste kaitse kohta (*Giornale ufficiale* nr 166, 16.7.1941, edaspidi „seadus nr 633/1941") artikli 2 lõike 1 punkti 4 kohaselt on disainilahenduse autoriõiguse kaitse seotud lahutatavuse (it k *scindibilità*) nõudega; säte näeb ette, et selle õigusega on „kaitse […] tagatud […] teoste puhul, […], isegi kui neid kasutatakse tööstuses, tingimusel et nende kunstiline väärtus on lahutatav selle toote tööstuslikust laadist, millega need on seotud".

16 Seaduse nr 633/1941 artikli 2 lõike 1 punkti 4 muudeti 2. veebruari 2001. aasta seadusandliku dekreedi nr 95 direktiivi 98/71/EÜ ülevõtmise kohta (*GURI* nr 79, 4.4.2001; edaspidi „seadusandlik dekreet nr 95/2001") artikliga 22, tühistades lahutatavuse nõude ja lisades uues punktis 10 kaitstud teoste loetelusse „tööstusdisainilahendused, mis on oma olemuselt loomingulised ja millel on kunstiline väärtus".

17 12. aprilli 2001. aasta seadusandliku dekreediga nr 164 direktiivi 98/71/EÜ ülevõtmise kohta (*GURI* nr 106, 9.5.2001, edaspidi „seadusandlik dekreet nr 164/2001") kehtestati üleminekumeetmena seadusandlikku dekreeti nr 95/2001 artikli 25*bis* lisamisega alates 19. aprillist 2001 kümneaastane kohaldamiskeeld, mille jooksul „ei saa [seaduse nr 633/1941] artikli 2 lõike 1 punktiga 10 tagatud õiguskaitsele tugineda ainult nende isikute vastu, kes hakkasid enne seda kuupäeva valmistama, pakkuma ja turustama tooteid, mis tehakse üldkasutatavaks muutunud disainilahenduste järgi".

18 See säte võeti hiljem üle 2005. aastal välja kuulutatud Itaalia intellektuaalomandi seadustiku artiklisse 239.

19 6. aprilli 2007. aasta seadusega nr 46 seaduse staatuse saanud 15. veebruari 2007. aasta dekreetseaduse nr 10 ühenduse õigusest tulenevate ja rahvusvaheliste kohustuste täitmise kohta (*GURI* nr 38, 15.2.2007) artikli 4 lõige 4 muutis intellektuaalomandi seadustiku artiklit 239 ja tühistas eelkõige seadusandliku dekreediga nr 164/2001 kehtestatud kümneaastase kohaldamiskeelu. Intellektuaalomandi seadustiku artikkel 239 muudetud kujul sätestas:

„Tööstusdisainilahendustele [seaduse nr 633/1941] artikli 2 lõike 1 punkti 10 alusel tagatud kaitse ei kehti toodete suhtes, mis on valmistatud tööstusdisainilahenduste järgi, mis on muutunud üldkasutatavaks enne [seadusandliku dekreedi nr 95/2001] jõustumise kuupäeva."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 Flos esitas 23. novembril 2006 Tribunale di Milanole kaebuse Semeraro peale, heites viimasele ette seda, et ta impordib Hiinast ja turustab Itaalias Fluida-nimelist lampi, mis imiteerib Flosi väitel kõiki stiililisi ja esteetilisi omadusi, mis on lambil Arco; Flos peab selle tööstusdisainilahendusega seotud varalisi õigusi endale kuuluvaks.

21 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et ajutise õiguskaitse kohaldamise menetluse käigus, mis eelnes põhikohtuasjale, mille raames see taotlus esitati, tuvastati, et 1962. aastal loodud lamp Arco, mis oli muutunud üldkasutatavaks enne 19. aprilli 2001, on vastavalt seadusele nr 633/1941 (muudetud seadusandliku dekreediga nr 95/2001) tööstusdisainilahenduse autoriõigusega kaitstud ja et Semeraro imporditav lambimudel „imiteerib kõrvalekaldumatult kõiki lambi Arco stiililisi ja esteetilisi omadusi". Seetõttu arestis esialgse õiguskaitse taotlusi lahendav kohtunik 29. detsembri 2006. aasta määrusega imporditud lambid ja keelas Semerarol nende turustamise jätkamise.

22 Põhikohtuasjaga menetlusega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et pärast asjaomase menetluse algatamist on kehtima hakanud tööstusdisainilahenduse autoriõiguse kaitset käsitlevad seadusemuudatused, mille osas on tekkinud kahtlus, kas need on kooskõlas direktiiviga 98/71, täpsemalt selle artikliga 17 kehtestatud kaitse kumulatsiooni põhimõttega.

23 Eelkõige viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus intellektuaalomandi seadustiku artiklile 239, mida on muudetud 15. veebruari 2007. aasta dekreetseaduse nr 10 artikli 4 lõikega 4.

24 Neil asjaoludel otsustas Tribunale di Milano menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi [98/71] artikleid 17 ja 19 tuleb tõlgendada nii, et kui kohaldatakse liikmesriigi seadust […], millega on selle direktiivi alusel tema õiguskorras kehtestatud disainilahenduste autoriõiguse kaitse, võimaldab liikmesriigile antud õigus määrata sõltumatult kindlaks [selle kaitse ulatus ja tagamise tingimused] ka välistada selle kaitse disainilahenduste puhul, mis vastavad küll autoriõiguse kaitseks nõutavatele tingimustele, kuid mille puhul tuleb asuda seisukohale, et need muutusid üldkasutatavaks enne, kui jõustusid õigusnormid, millega kehtestati siseriiklikus õiguskorras disainilahenduste autoriõiguse kaitse, sest neid ei ole kunagi registreeritud disainilahendustena, või oli see registreering sel kuupäeval juba kehtivuse kaotanud?

2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on eitav, tuleb direktiivi [98/71] artikleid 17 ja 19 tõlgendada nii, et kui kohaldatakse liikmesriigi seadust, millega on selle direktiivi alusel tema õiguskorras kehtestatud disainilahenduste autoriõiguse kaitse, võimaldab liikmesriigile antud õigus määrata sõltumatult kindlaks [selle kaitse ulatus ja tagamise tingimused] ka välistada selle kaitse disainilahenduste puhul, mis vastavad küll autoriõiguse kaitseks nõutavatele tingimustele, kuid mille puhul tuleb asuda seisukohale, et need muutusid üldkasutatavaks enne, kui jõustusid õigusnormid, millega kehtestati siseriiklikus õiguskorras disainilahenduste autoriõiguse kaitse, ning kui kolmas isik – kellele nende disainilahenduste autoriõiguse omanik ei ole luba andnud – on juba valmistanud ja turustanud riigis tooteid, mis on tehtud nende disainilahenduste järgi?

3. Kas juhul, kui vastused esimesele ja teisele küsimusele on eitavad, tuleb direktiivi [98/71] artikleid 17 ja 19 tõlgendada nii, et kui kohaldatakse liikmesriigi seadust, millega on selle direktiivi alusel tema õiguskorras kehtestatud disainilahenduste autoriõiguse kaitse, võimaldab liikmesriigile antud õigus määrata sõltumatult kindlaks [selle kaitse ulatus ja tagamise tingimused] ka välistada selle kaitse disainilahenduste puhul, mis vastavad küll autoriõiguse kaitseks nõutavatele tingimustele, kuid mille puhul tuleb asuda seisukohale, et need muutusid üldkasutatavaks enne, kui jõustusid õigusnormid, millega kehtestati siseriiklikus õiguskorras disainilahenduste autoriõiguse kaitse, ning kui kolmas isik – kellele nende disainilahenduste autoriõiguse omanik ei ole luba andnud – on juba valmistanud ja turustanud riigis tooteid, mis on tehtud nende disainilahenduste järgi, juhul kui niisugune välistamine kehtestatakse märkimisväärselt pikaks ajavahemikuks (10 aastat)?"

Eelotsuse küsimused

Sissejuhatavad märkused

25 Semeraro ja Euroopa Komisjon kahtlevad, kas põhikohtuasja lahendi seisukohalt omab direktiivi 98/71 artikkel 19 tähtsust, kuna see artikkel üksnes määrab tähtpäeva, mille saabudes peavad liikmesriigid täitma selle direktiivi sätteid.

26 Sellega seoses on kohane märkida, et eelotsusetaotluses puudub selgitus selle kohta, miks direktiivi 98/71 ülevõtmise tähtaja möödumine omab põhikohtuasja lahendi seisukohalt tähtsust. Eelotsusetaotluse põhjendustes viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus tegelikult üksnes direktiivi artiklile 17.

27 Seega on küsimused esitatud sisuliselt kõnealuse direktiivi artikli 17 kohta ja sellest tulenevalt peab Euroopa Kohus neile vastama ainult kõnealusest artiklist lähtudes.

Esimene küsimus

28 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 98/71 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega välistatakse selliste disainilahenduste autoriõiguse kaitse, mis

on muutunud üldkasutatavaks enne, kui jõustusid õigusnormid, millega selline kaitse kehtestati siseriiklikus õiguskorras, sest neid disainilahendusi ei ole kunagi registreeritud disainilahendustena või oli see registreering sel kuupäeval juba kehtivuse kaotanud, ehkki need disainilahendused vastavad kõigile autoriõiguse kaitseks nõutavatele tingimustele.

29 Seega lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus kahest eeldusest, nimelt esiteks sellest, et disainilahendused, mis enne direktiivi 98/71 siseriiklikusse õigusesse ülevõtvate õigusnormide jõustumist, st enne 19. aprilli 2001 on muutunud üldkasutatavaks, kuna neid ei ole disainilahendustena registreeritud, ja teiseks sellest, et enne seda kuupäeva on kõnealused disainilahendused muutunud üldkasutatavaks selle tõttu, et registreerimisel põhinev kaitse on kaotanud kehtivuse.

30 Kuigi Flos kohtuistungil mainis, et põhikohtuasjas käsitletavat lampi ta disainilahendusena registreerinud ei ole, ei sisalda eelotsusetaotlus selle asjaolu kohta mingit täpsustust.

31 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata käesoleva otsuse punktis 29 mainitud kahe eelduse põhjal. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab ise kontrollima, kas lamp on disainilahendusena registreeritud või mitte.

32 Mis puutub esimesse eeldusesse, et disainilahendust ei ole kunagi sellisena registreeritud, siis tuleb tõdeda, et vastavalt direktiivi 98/71 artiklile 17 laieneb liikmesriigi autoriõiguse kaitse selle sätte alusel ainult disainilahendusele, mis on kõnealuse direktiivi sätete kohaselt selles liikmesriigis või selle suhtes registreeritud.

33 Niisiis ei kuulu selle sätte kohaldamisalasse disainilahendused, mis enne direktiivi 98/71 liikmesriigi õiguskorda ülevõtvate siseriiklike õigusnormide jõustumist on muutunud üldkasutatavaks, sest neid ei ole registreeritud.

34 Sellele vaatamata ei saa välistada, et sellise teose autoriõiguse kaitse, mis võib endast kujutada registreerimata disainilahendust, võib tuleneda muudest autoriõigust reguleerivatest direktiividest, eelkõige direktiivist 2001/29, kui selle direktiivi kohaldamise tingimused on täidetud, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

35 Seoses teise eeldusega, mis käsitleb disainilahenduse üldkasutatavaks muutumist registreerimisel põhineva kaitse kehtivuse kaotamise tõttu, tuleb meelde tuletada, et kuigi direktiivi 98/71 artikli 17 esimese lause kohaselt võib liikmesriigis või selle suhtes registreeritud disainilahendus olla kaitstud ka asjaomase liikmesriigi autoriõiguse seaduste alusel alates kuupäevast, mil disainilahendus on loodud või mis tahes kujul fikseeritud, võimaldab sama artikli teine lause liikmesriikidel määrata kindlaks nimetatud kaitse ulatuse ja tingimused, sealhulgas nõutava eristatavuse taseme.

36 Ometi ei saa seda teist lauset tõlgendada nii, et liikmesriigil on õigus otsustada, kas anda liikmesriigis või selle suhtes registreeritud disainilahendusele autoriõiguse kaitse või mitte siis, kui disainilahendus vastab neile kaitse tingimustele.

37 Asjaomase direktiivi artikli 17 sõnastusest ja eelkõige selle artikli esimeses lauses sõna „ka" kasutamisest tuleneb nimelt selgelt, et autoriõigusega peavad olema kaitstud kõik asjaomases liikmesriigis või selle suhtes registreeritud disainilahendused.

38 Peale selle nähtub autoriõiguse kaitse andmisele suunatud liidu seadusandja tahe direktiivi 98/71 põhjendusest 8, mis autoriõiguse seaduste ühtlustatuse puududes juurutab konkreetsest registreeritud disainilahenduse kaitse seadusest ning autoriõiguse seadusest tuleneva kaitse kumulatsiooni põhimõtte.

39 Lisaks ei saa liikmesriigi õigus määratleda autoriõiguse kaitse ulatus ja tingimused hõlmata selle kaitse kehtivusaega, sest see on liidu tasandil juba direktiiviga 93/98 ühtlustatud.

40 Selle kohta sätestab direktiivi 93/98 artikli 1 lõige 1 Berni konventsiooni artiklis 2 osutatud kirjandus- või kunstiteose autoriõiguste kaitse selle teose autori eluajal ja 70 aastat pärast tema surma. Sama direktiivi artikli 10 lõige 2 näeb ette, et seda kaitse tähtaega kohaldatakse kõigi teoste ja kaitstavate objektide suhtes, mis olid 1. juulil 1995 autoriõigusega kaitstud vähemalt ühes liikmesriigis.

41 Sellest tulenevalt peavad direktiivi 98/71 artikli 17 alusel olema liikmesriigis autoriõigusega kaitstud disainilahendused, mis on selles liikmesriigis või selle suhtes registreeritud, vastavad liikmesriigi autoriõiguse kaitse tingimustele ja on eelkõige nõutava eristatavuse tasemega ning mille puhul ei ole möödunud direktiivi 93/98 artiklis 1, koostoimes direktiivi artikli 10 lõikega 2, kindlaks määratud ajavahemik.

42 Nagu Euroopa Kohus on tõdenud 29. juuni 1999. aasta kohtuotsuse C-60/98: Butterfly Music (EKL 1999, lk I-3939) punktides 18–20, nähtub direktiivi 93/98 artikli 10 lõikest 2 selgelt, et selles direktiivis ette nähtud kaitse tähtaegade kohaldamise tagajärjel võib liikmesriigis, mille õiguses oli ette nähtud lühem kaitse tähtaeg, olla

uuesti kaitstud selline teos või kaitstav objekt, mis on muutunud üldkasutatavaks. Euroopa Kohus leidis, et selline tagajärg on eelkõige nimetatud direktiivi põhjenduses 2 väljendatud liidu seadusandja otsene tahe ja sellise lahenduse abil sooviti saavutada võimalikult kiiresti autoriõiguse ja kaasnevate õiguste kaitse tähtaegu käsitlevate siseriiklike õigusnormide ühtlustamine ja välistada võimalus, et teatavates liikmesriikides teatavad õigused kaovad, samas kui neid teistes liikmesriikides endiselt kaitstakse.

43 Tuleb tõdeda, et see arutluskäik kohaldub ka varem muu intellektuaalomandi õigusega kaitstud disainilahenduse autoriõigusest tuleneva kaitse taastumisele. Kui lähtuda direktiivi 98/71 põhjendustest 2 ja 3, siis ei saa seda direktiivi ülevõttev siseriiklik õigusakt selle direktiivi kogu liidu territooriumil ühetaolist kohaldamist ja disainilahendusi kätkevate kaupade ühisturu nõuetekohast toimimist kahjustamata välistada autoriõiguse kaitse laienemist disainilahendusele, mis vaatamata selle õigusakti jõustumise-eelselt üldkasutatavaks muutumisele vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.

44 Eeltoodu põhjal tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 98/71 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusakt, mis välistab liikmesriigi autoriõiguse kaitse selles liikmesriigis või selle suhtes registreeritud disainilahendusele, mis on enne asjaomase õigusakti jõustumist muutunud üldkasutatavaks, ehkki vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.

Teine ja kolmas küsimus

45 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt teada saada, kas direktiivi 98/71 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusakt, mis välistab kas märkimisväärselt pikaks ajavahemikuks – kümneks aastaks – või täielikult autoriõiguse kaitse sellise disainilahenduse puhul, mis on enne asjaomase õigusakti jõustumise kuupäeva muutunud üldkasutatavaks kolmandate isikute suhtes, kes on liikmesriigi territooriumil valmistanud ja turustanud sellel disainilahendusel põhinevaid tooteid, ehkki vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.

46 Üldkasutatavaks muutunud disainilahenduse ühe intellektuaalomandi õiguse – autoriõiguse – kaitse taastumise kohta on Flos, Itaalia valitsus ja komisjon kirjalikes märkustes ning Semeraro kohtuistungil väitnud, et selline kaitse võib põhjustada autoriõiguste omanike ja nende õigusjärglaste õiguspäraste huvide konflikti nende heas usus tegutsevate kolmandate isikute õiguspäraste huvidega, kes on lähtunud disainilahendustel põhinevate toodete valmistamisel ja turustamisel sellest, et need disainilahendused on vabalt kasutatavad.

47 Selline direktiivi 98/71 ülevõttev siseriiklik õigusakt nagu seadusandlik dekreet nr 164/2001, millega seadusandlikku dekreeti nr 95/2001 lisati artikkel 25*bis*, ja intellektuaalomandi seadustiku artikkel 239, mis kehtestab kümneaastase kohaldamiskeelu, mille tõttu asjaomase disainilahenduse kaitsele ei saa tugineda teatava kategooria kolmandate isikute vastu, kes on valmistanud sellel disainilahendusel põhinevaid tooteid enne 19. aprilli 2001, võib tõepoolest nende toodete valmistajatel tekitada õiguspärase ootuse, et neil on võimalik sellist kasutamist jätkata.

48 Direktiiv 98/71 ei sisalda aga erinevalt direktiivi 93/98 artikli 10 lõikest 3 disainilahenduste autoriõiguse kaitse kohaldamise osas ühtegi konkreetset õigusnormi, mis käsitleks selle direktiivi ajalist kohaldatavust eesmärgiga kaitsta kolmandate isikute omandatud õigusi ja õiguspärast ootust.

49 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 98/71 artikli 12 lõige 2, mis puudutab disainilahenduse kasutamise jätkamist mis tahes isiku poolt, kes on sellise kasutamisega alustanud enne seda direktiivi ülevõtvate siseriiklike õigusnormide jõustumist, käsitleb – nagu nähtub ka sätte sõnastusest – üksnes disainilahenduse registreerimisest tulenevaid õigusi, ja seda ei saa seega kohaldada autoriõiguse kaitsele.

50 Asjaolu, et puudub säte, mis kaitseks otseselt direktiivi 98/71 artiklis 17 ette nähtud autoriõiguse kaitse taastumisega seoses kolmandate isikute omandatud õigusi ja õiguspärast ootust, ei saa siiski välistada liidu õiguse aluspõhimõtete hulka kuuluvate omandatud õiguste kaitse põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte kohaldamist.

51 Sellega seoses on kohane meelde tuletada, et vastavalt põhimõttele, mille kohaselt kehtib õigusakti muudatus muutmisele eelnenud õigusakti kehtimise ajal tekkinud asjaolude tulevase mõju kohta, kui ei ole teisiti sätestatud (vt eelkõige 14. aprilli 1970. aasta otsus kohtuasjas 68/69: Brock, EKL 1970, lk 171, punkt 6; 10. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 270/84: Licata *vs.* MSK, EKL 1986, lk 2305, punkt 31, ja eespool viidatud kohtuotsus Butterfly Music, punkt 24), kohaldatakse uue õigusakti jõustumisele eelnenud toimingute suhtes varasemat õigusakti. Seega ei mõjuta autoriõiguse kaitse taastumine enne selliste õiguste kohaldatavaks muutumist kolmandate isikute poolt lõpuni sooritatud kasutamistoiminguid.

52 Seevastu tähendab selle põhimõtte kohaselt autoriõiguse kaitse kohaldamine lõplikult realiseerumata olukordade tulevastele tagajärgedele, et see kaitse mõjutab kolmandate isikute õigust kasutada jätkuvalt sellist kaitstavat objekti, mida intellektuaalomandi õigus uuesti kaitseb (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Butterfly Music, punkt 24).

53 Ka tuleb meelde tuletada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei saa õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet laiendada sel määral, et see hakkab üldiselt takistama uue õigusnormi kohaldamist varasema õigusnormi kehtivusajal tekkinud olukorra tulevastele tagajärgedele (vt selle kohta eelkõige 14. jaanuari 1987. aasta otsus kohtuasjas 278/84: Saksamaa *vs.* komisjon, EKL 1987, lk 1, punkt 36; 20. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 203/86: Hispaania *vs.* nõukogu, EKL 1988, lk 4563, punkt 19; 22. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-221/88: Busseni, EKL 1990, lk I-495, punkt 35, ja eespool viidatud kohtuotsus Butterfly Music, punkt 25).

54 Käesoleval juhul on asjaomane liikmesriik teatava kategooria kolmandate isikute omandatud õiguste ja õiguspärase ootuse kaitseks võtnud vastu kaht liiki seadusandlikke meetmeid.

55 Esiteks nähtub teatava määratletud kategooria kolmandate isikute õiguspärase huvi kaitseks üleminekuperioodi kehtestava seadusandliku meetme puhul omandatud õiguste kaitse põhimõttest ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttest, et selline säte ei ole vastuolus direktiivi 98/71 artikliga 17, tingimusel et selle tulemusel ei lükku disainilahenduse autoriõiguse kaitset reguleerivate uute õigusnormide kohaldamine edasi märkimisväärselt pika ajavahemiku võrra nii, et see takistab sätte kohaldamist direktiivis ette nähtud tähtpäeval (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Butterfly Music, punktid 23 ja 28).

56 Sellega seoses tuleb kõnealuse üleminekuperioodi kestuse ja asjaomase seadusandliku meetmega hõlmatud kolmandate isikute kategooria kooskõlalisust hinnata proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes.

57 Asjaomase liikmesriigi meede peab seega olema siseriikliku õigusakti eesmärgi saavutamiseks sobiv ja selleks vajalik: nimelt tagama ühelt poolt asjaomaste kolmandate isikute omandatud õiguste ja õiguspärase ootuse kaitse ning teiselt poolt autoriõiguse omanike huvide tasakaalustatuse. Lisaks tuleb hoolitseda selle eest, et meede ei läheks kaugemale sellest, mis on vajalik sellise tasakaalu kindlustamiseks.

58 Kõnealust meedet saab pidada asjakohaseks vaid siis, kui see kehtib selliste kolmandate isikute kategooria suhtes, kellel on võimalik tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele, st isikud, kes on direktiivi 98/71 artikli 17 siseriiklikusse õigusesse ülevõtva õigusakti jõustumise kuupäevaks juba teinud üldkasutatavaks muutunud disainilahendi kasutamise toiminguid.

59 Lisaks peab selline seadusandlik meede nende disainilahenduste kolmandate isikute poolt kasutamise puhul piirduma ajavahemikuga, mis on neile isikutele vajalik kas asjaomaste disainilahenduste varasemal kasutamisel põhineva tegevuse järkjärguliseks lõpetamiseks või laovarude ammendamiseks.

60 Juhul kui meede ei lükka autoriõiguse kaitsele tuginemise võimalust edasi märkimisväärse pikkusega ajavahemiku võrra, ei lähe meede kaugemale sellest, mis on asjaomaste õiguste tasakaalu tagamiseks vajalik.

61 Mis käesoleval juhul puutub nende kolmandate isikute kategooria määratlusse, kelle puhul on ette nähtud ajutine võimatus tugineda autoriõiguse kaitsele, siis tuleb seadusandliku dekreedi nr 95/2001 sätteid ja intellektuaalomandi seadustiku artiklit 239 pidada asjakohaseks, sest need hõlmavad üksnes isikuid, kes on omandanud õigused enne direktiivi 98/71 ülevõtvate siseriiklike sätete jõustumist.

62 Seevastu ei õigusta heas usus tegutsevate kolmandate isikute majanduslike huvide tagamise vajadus kümneaastast üleminekuperioodi, mille jooksul autoriõigusele tugineda ei saa, kuna on selge, et ka lühem ajavahemik võimaldab varasemat kasutust arvestades ja eelkõige laovarude ammendamise eesmärgil tegevuse järk-järgult lõpetada.

63 Lisaks läheb autoriõiguse kaitse kümneaastane kohaldamiskeeld kaugemale sellest, mis on vajalik, kuna lahutades kümme aastat teose kaitse ajavahemikust, mis on põhimõtteliselt 70 aastat pärast autori surma, lükatakse autoriõiguse kaitse kohaldamist edasi märkimisväärselt pikaks ajavahemikuks.

64 Mis teiseks puutub 15. veebruari 2007. aasta dekreetseaduse nr 10 artikli 4 lõikesse 4, millega tühistatakse kohaldamiskeeld ja nähakse ette, et enne 19. aprilli 2001 üldkasutatavaks muutunud disainilahendustel põhinevate toodete puhul ei saa autoriõiguse kaitsele kunagi tugineda, siis nähtub eeltoodust, et selline meede muudab sisutühjaks direktiivi 98/71 artikli 17, kuna see meede takistab üldiselt kohaldamast uut kaitset – autoriõigusest tulenevat kaitset. Ka ei ole sellise meetme eesmärk piiritleda nende isikute kategooriat, kes võivad tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele. Meede hoopis laiendab autoriõigusele tuginemise võimatuse kohaldamist, kuna selle sätte kohaselt ei oma tähtsust, et kolmas isik on asunud disainilahendust kasutama enne 19. aprilli 2001.

65 Kõigist eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 98/71 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusakt, mis välistab kas märkimisväärselt pikaks kümneaastaseks ajavahemikuks või täielikult autoriõiguse kaitse enne selle õigusakti jõustumist üldkasutatavaks muutunud disainilahenduse puhul kõigi nende kolmandate isikute osas, kes liikmesriigi territooriumil valmistavad või turustavad asjaomasel disainilahendusel põhinevaid tooteid, sõltumata vastavate toimingute tegemise ajast ja sellest, et disainilahendus vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.

Kohtukulud

66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1998. aasta direktiivi 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusakt, mis välistab liikmesriigi autoriõiguse kaitse selles liikmesriigis või selle suhtes registreeritud disainilahendusele, mis on enne asjaomase õigusakti jõustumist muutunud üldkasutatavaks, ehkki vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.**

2. **Direktiivi 98/71 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusakt, mis välistab kas märkimisväärselt pikaks kümneaastaseks ajavahemikuks või täielikult autoriõiguse kaitse enne selle õigusakti jõustumist üldkasutatavaks muutunud disainilahenduse puhul kõigi nende kolmandate isikute osas, kes liikmesriigi territooriumil valmistavad või turustavad asjaomasel disainilahendusel põhinevaid tooteid, sõltumata vastavate toimingute tegemise ajast ja sellest, et disainilahendus vastab kõigile asjaomase kaitse tingimustele.**

Allkirjad